

Louis Michaelson
Το Τελευταίο Καταφύγιο
της Επιθυμίας

Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι
Μάης 2007

Σημειώσεις της Μετάφρασης

- (i) Hugh Hefner: Ιδρυτής και εκδότης του περιοδικού Playboy.
- (ii) Billy Graham: Αμερικανός Προτεστάντης Χριστιανός Ευαγγελιστής. Έχει διατελέσει πνευματικός σύμβουλος πολλών προέδρων των ΗΠΑ.
- (iii) Reader's Digest: Μηνιαίο οικογενειακό περιοδικό που εκδίδεται στις ΗΠΑ από το 1922.
- (iv) Birchers: Μέλη της οργάνωσης John Birch Society (JBS), που ιδρύθηκε στις ΗΠΑ το 1958 για να «καταπολεμήσει τις κομμουνιστικές απειλές εναντίον του Αμερικανικού Συντάγματος». Η οργάνωση πήρε το όνομά της από τον John Birch, μέλος των στρατιωτικών μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ που δολοφονήθηκε το 1945 από υποστηρικτές του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας. Ο Birch θεωρήθηκε από την JBS σαν «το πρώτο αμερικανικό θύμα του Ψυχρού Πολέμου».
- (v) Η Λεωφόρος Madison (Madison Avenue) στο Μανχάταν της Νέας Υόρκης είναι ταυτισμένη με τη διαφημιστική βιομηχανία, λόγω της τεράστιας ανάπτυξης που γνώρισε η περιοχή αυτή μετά τη δεκαετία του 1920.
- (vi) Οι ομάδες συνάντησης (encounter groups) εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1960 με την εκλαΐκευση της ανθρωπιστικής ψυχολογίας του Carl Rogers και σηματοδότησαν την απομάκρυνση από τις ψυχαναλυτικές ομάδες. Οι ομάδες συνάντησης δίνουν έμφαση στη διαπροσωπική επικοινωνία και στην εντατικοποίηση της ψυχολογικής εμπειρίας. Η πιο συχνή κατηγορία πελατών τους είναι οι YAVIS (Young Attractive Verbal Intelligent Successful – Νέοι Ελκυστικοί Επικοινωνιακοί Έξυπνοι Επιτυχημένοι).
- (vii) Άσραμ: Ερμητήρια στην αρχαία Ινδία, όπου κατέφευγαν ινδουιστές για ησυχία και περισυλλογή. Σήμερα, ο όρος Άσραμ αναφέρεται σε κοινότητες που σχηματίζονται με σκοπό την πνευματική ανάταση των μελών τους, συχνά υπό την καθοδήγηση ενός πνευματικού ηγέτη ή μυστικού.

Εισαγωγικό σημείωμα της μετάφρασης

Το κείμενο που ακολουθεί κυκλοφόρησε στο Berkeley της Καλιφόρνια το Σεπτέμβριο του 1976. Ο Louis Michaelson (πραγματικό όνομα: Adam Cornford) υπήρξε μέλος της καταστασιακής ομάδας For Ourselves, η οποία δημοσίευσε το περίφημο “Δικαίωμα στην Απληστία” (The Right to Be Greedy) το 1974. Αργότερα, ο Michaelson συμμετείχε στην έκδοση της επιθεώρησης Processed World. Το 1979, μετέφρασε στα αγγλικά και δημοσίευσε μαζί με μια δική του εισαγωγή το γνωστό κείμενο του Jean Barrot [Gilles Dauvé] “Κριτική της Καταστασιακής Διεθνούς” στο πρώτο (και μοναδικό) τεύχος του περιοδικού Red-Eye (Berkeley, 1979). Η “Κριτική” αποτελεί μέρος του βιβλίου “Εκλειψη και Επανεμφάνιση του Κομμουνιστικού Κινήματος”, που έχει επίσης μεταφραστεί στα ελληνικά (εκδ. Κόκκινο Νήμα) και στο οποίο ασκεί κριτική ο Michaelson στην εργασία του «Κομμουνισμός, Διεύθυνση και Συνείδηση: Μια κριτική στην “Εκλειψη και Επανεμφάνιση του Κομμουνιστικού Κινήματος” των Barrot και Martin».

Το “Τελευταίο Καταφύγιο της Επιθυμίας” μεταφράζεται και δημοσιεύεται εδώ μαζί με κάποιες σύντομες αδημοσίευτες σημειώσεις που προστέθηκαν από το συγγραφέα το 1977.

***Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι
Μάης 2007***

Louis Michaelson
CAN'T BUY ME LOVE
Το Τελευταίο Καταφύγιο της Επιθυμίας

*«Ξανά η ίδια παλιά ιστορία,
Η πάλι για την αγάπη και τη δόξα
Μια υπόθεση αποφασιστικής σημασίας»*

- Θεματικό Τραγούδι από την *Καζαμπλάνκα*

Την επόμενη φορά που θα βρεθείς σε ένα πάρτι ή σε ένα μπαρ ή σε κάποιο άλλο από εκείνα τα άσχημα προσχήματα γιορτής που προσφέρει η εποχή μας, παρατήρησε τη συμπεριφορά των ζευγαριών εκεί. Δες πώς κρατιούνται συνεχώς, πώς δεν μπορούν να υποφέρουν να μείνουν χωρισμένα έστω και για ένα δευτερόλεπτο, πώς καθέννας/καθεμιά τους ακολουθεί καθύποπτα με τα μάτια του/της κάθε ελκυστικό πρόσωπο που περνάει από δίπλα.

Δεν είναι τυχαίο ότι η εικόνα της αγάπης μάς περιβάλλει από όλες τις πλευρές – κόμικς, ταινίες, κάρτες, ποιήματα, τραγούδια, νουβέλες και διαφημίσεις μάς ξαναπουλάνε τη φαντασίωση του ευτυχισμένου τέλους που ποτέ δεν υπήρξε για μας, την τέλεια σχέση που ποτέ δεν μπορέσαμε να βρούμε. Αισθανόμαστε ότι αν μπορούσαμε απλώς με κάποιο τρόπο να συναντήσουμε τον σωστό άνθρωπο, όλα θα ήταν καλά – καμία από εκείνες τις χιλιάδες ταπεινώσεις και απογοητεύσεις που διαστίζουν με καρφιά τη ζωή μας δε θα μας άγγιζε πια: θα ζούσαμε για πάντα στην παγωμένη τελειότητα της τελευταίας εικόνας εκείνου του ερωτικού κόμικ· σε εκείνη την αιώνια στιγμή της συνάντησης, σε εκείνο το φιλί που δεν τελειώνει ποτέ. Η αγάπη προσφέρει την τελευταία ελπίδα διαφυγής από την τρομακτική απομόνωση στην οποία βρισκόμαστε – από το μικρό κουτί του δωματίου μας που βρίσκεται μέσα στο μεγαλύτερο κουτί του σπιτιού των γονιών μας, του κτιρίου της πολυκατοικίας, του φοιτητικού κοιτώνα, ένα κουτί που περιβάλλεται από εκατομμύρια άλλα πανομοιότυπα μικρά κουτιά τα οποία παραμένουν κλειστά μέσα στη μοναξιά τους, σαν στόματα που συγκρατούν μια μακρόσυρτη κραυγή που φοβούνται να αφήσουν να ξεσπάσει. Περπάτησε μια νύχτα στους δρόμους, οπουδήποτε, στα προάστια ή στα γκέτο, και αφουγκράσου καθώς περνάς μπροστά από ένα ανοιχτό παράθυρο – εκείνα τα πνιχτά αναφιλητά που θα ακούσεις έχουν πάντα τον ίδιο ήχο. Μέσα σε όλους μας βρίσκεται εκείνο το γυμνό, τρομαγμένο παιδί στο οποίο δεν επιτράπηκε ποτέ η παιδικότητα, το παιδί που ονειρεύεται να βρει κάπου στον κόσμο εκείνο το μοναδικό ανθρώπινο ον στο οποίο θα μπορέσει να αποκαλύψει τον εαυτό του, με το οποίο θα μπορέσει να τραγουδήσει, να γελάσει και να κλάψει χωρίς να προδοθεί.

γνωρίζονταν μεταξύ τους. Οι τρομαγμένες αρχές της πόλης υποχώρησαν και μείωσαν ξανά τα ναύλα, και η ζωή στο Αννόβερο επέστρεψε στην κανονικότητα: αλλά η πραγματική νίκη ήταν ότι οι μαθητές, οι απεργοί, οι άνθρωποι που πηγαίνονταν καθημερινά στις δουλειές τους με τη συγκοινωνία είχαν σπάσει για ένα διάστημα τους ραδιενεργούς κύκλους της απομόνωσής τους. Είχαν αρχίσει να δημιουργούν τις νέες κοινωνικές σχέσεις που αποτελούν τη βάση ενός νέου κόσμου. Για ένα διάστημα, η γλώσσα των ματιών έγινε η γλώσσα των πράξεων, και το αποτέλεσμα ήταν η πραγματική κοινότητα – η κοινότητα της ελευθερίας.

Αδημοσίευτες Σημειώσεις, 1977

Το ζευγάρι είναι η ιεραρχική ασφάλεια ενός ιεραρχικά ανασφαλούς κόσμου: είναι μια ασφάλεια που απλώς απαλύνει τη βαθύτερη ανασφάλεια που αισθάνεται κάποιος. Αν δεν καταπολεμηθεί η συναισθηματική εξάρτηση (π.χ. μέσω της επέκτασης των σχέσεων έξω από το «ζευγάρι»· μέσω της επιλογής κάθε ατόμου να είναι μόνο του για αρκετά μακρές χρονικές περιόδους· μέσω της πάλης ενάντια στον κόσμο που δημιουργεί την απομόνωση η οποία βρίσκεται στη ρίζα της ανασφάλειας· μέσω της άρνησης του ενός να λογοδοτεί και να είναι υπεύθυνος για τον άλλον· μέσω της πρόκλησης του άλλου, με αγάπη αλλά και ανελέητα κάποιες φορές, να επεκτείνει τον εαυτό του και να αντιμετωπίσει τα εμπόδια – μόνος του αν αυτό είναι αναγκαίο – κ.λ.π.) ο δεσμός θα γίνει περιορισμός, και ο ένας θα γίνει γονιός του άλλου, λιμνάζοντας σε μια βολική ρουτίνα όπου ακόμα και το στοιχείο του παιχνιδιού είναι ρηχό και περιορισμένο. Το υποστηρικτικό/προστατευτικό στοιχείο σε αυτή τη σχέση είναι βασίμο μόνο στο βαθμό που αποτελεί προστασία απέναντι στο ψεύδος του θεάματος και αμοιβαία υποστήριξη στην επίθεση ενάντια σε αυτό το ψεύδος (ακόμα και με τη μορφή που εμφανίζεται στις άμεσες σχέσεις των εμπλεκόμενων ατόμων). Σε αυτή τη δυναμική επαναστατική σχέση, η δέσμευση δε σημαίνει πια μονογαμία και λογοδοσία, αλλά μια συμμετοχή και έναν ενθουσιασμό που προέρχονται από την πρόκληση της πάλης και της αλλαγής. Η υποστήριξη απέναντι σε μια αθλιότητα που δεν καταπολεμάται δεν είναι καν υποστήριξη.

Εκείνοι που διακατέχονται από φόβο να «εμπλακούν συναισθηματικά» ως μια μορφή άμυνας απέναντι στη φυσική ανησυχία ότι θα πονέσουν ή θα παγιδευτούν βλέπουν μονάχα το ψεύτικο δίλημμα ανάμεσα στη νευρωτική κτητικότητα και την ανάγκη από τη μια πλευρά και τις αποστασιοποιημένες σχέσεις από την άλλη. Αλλά όσο πιο πολύ φυλάγεται κάποιος από τον πόνο, τόσο περισσότερο φυλάγεται από την ευχαρίστηση. Το ζήτημα είναι να είσαι καθολικά δεσμευμένος σε σχέσεις όπου ο πόνος και η κτητικότητα αντιπαλεύονται και γίνονται αντικείμενα επεξεργασίας αντί να καταπνίγονται μαζί με την αγάπη.

Κι όμως, υπάρχουν στιγμές: εκείνες οι αναλαμπές αναγνώρισης, όπου τα μάτια βλέπουν ξαφνικά τον άλλον στη μέση ενός τυφλωμένου πλήθους· εκείνες οι σιωπηλές εναλλαγές οργής και συμπόνιας καθώς το αφεντικό απομακρύνεται κομψά, έχοντας ξεράσει το τελευταίο του βρισίδι· εκείνα τα χέρια που αγγίζονται, καθώς τα σώματα λικνίζονται πολύ κοντά το ένα με το άλλο σε μια γεμάτη αίθουσα χορού· εκείνα τα φευγαλέα χαμόγελα που ανταλλάσσονται μέσα από τα παράθυρα των αυτοκινήτων, προτού μάς χωρίσει και πάλι η κίνηση. Τα μάτια λένε: *Σε ξέρω γιατί είσαι μόνος όπως κι εγώ*. Δεν υπάρχει αλήθεια στη γλώσσα των λέξεων που να μπορεί να εκφράσει αυτή την ειλικρίνεια: μονάχα η γλώσσα των πράξεων είναι αντάξια αυτής της αλήθειας, και μόνοι μας δεν μπορούμε να πράξουμε.

Μόνοι; Αυτή είναι η μεγαλύτερη ειρωνεία. Η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων εμπλέκονται σε ένα παγκόσμιο δίκτυο παραγωγής και κατανάλωσης. Χρειάζεται η συνδυασμένη προσπάθεια δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπινων όντων, που φέρνουν σε πέρας κάθε είδος εργασίας που μπορεί να φανταστεί κανείς, προκειμένου να παραχθεί η ζωή του καθενός από μας, κάθε μέρα. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, αυτή η απέραντη συνεργασία είναι σχεδόν πλήρως ασύνειδη και απρόθυμη: πουλάμε το χρόνο και τη δύναμή μας για να δουλέψουμε ατομικά για λογαριασμό της μιας ή της άλλης εταιρείας (ή, στις «Κομμουνιστικές» χώρες, για λογαριασμό της μιας ή της άλλης κυβέρνησης), καθεμιά από τις οποίες ανταγωνίζεται με τις υπόλοιπες για ένα μεγαλύτερο μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς. Για πρώτη φορά στην ιστορία υπάρχουν τα τεχνολογικά μέσα – με τη μορφή των υπολογιστών και των τηλεπικοινωνιών – για τη δημιουργία μιας ελεύθερης κοινότητας ολόκληρου του ανθρώπινου γένους, μέσα τα οποία δημιουργήθηκαν διαμέσου της ίδιας της αγοράς που μας διαχωρίζει, που μας πετάει μέσα και έξω από την εργασία, που μας φέρνει ολοένα και πιο κοντά στην τρίτη παγκόσμια σφαγή μέσα σε έναν αιώνα.

Η αγωνιώδης αντίφαση ανάμεσα σε αυτό που υπάρχει και σε εκείνο που θα μπορούσε να υπάρξει, ανάμεσα σε αυτό που έχουμε και σε εκείνο που θα μπορούσαμε να έχουμε, συσσωρεύεται ολοένα μέσα μας. Μοιάζει με ένα τεράστιο ρήγμα που απλώνεται κάτω από την επιφάνεια κάθε πόλης, με τις εντάσεις να αυξάνονται συνεχώς, ώσπου η παραμικρή δόνηση είναι δυνατό να οδηγήσει στο ξέσπασμα ενός γιγαντιαίου σεισμού. Στην κοιμισμένη, συντηρητική πόλη του Αννόβερο στη Δυτική Γερμανία το 1973, μερικές εκατοντάδες μαθητές γυμνασίου συγκεντρώθηκαν μια μέρα για να διαμαρτυρηθούν για τη δεύτερη αύξηση τιμών στα ναύλα των τραμ μέσα σε ένα χρόνο. Κάθονται κάτω στις πλατφόρμες των τραμ τις απογευματινές ώρες αιχμής και δέχονται άμεση επίθεση από τις αστυνομικές δυνάμεις αντιμετώπισης ταραχών. Όμως οι άνθρωποι που επέστρεφαν από τις δουλειές τους και οι οδηγοί των τραμ είδαν και δεν ξέχασαν: μέσα σε λίγες μέρες ξέσπασε απεργία και μποϊκοτάζ στις μεταφορές σε ολόκληρη την πόλη. Μερικοί οδηγοί συνέχισαν τα δρομολόγια των τρόλεϊ χωρίς να ζητάνε ναύλα, ενώ οι ιδιοκτήτες των αυτοκινήτων οργάνωσαν μια υπηρεσία ελεύθερων μεταφορών, μετατρέποντας τα «ιδιωτικά» τους αυτοκίνητα σε μέσα μεταφοράς για την κοινότητα. Στην πλατεία όπου βρίσκονταν οι αποβάθρες υπήρχε όλες τις ώρες της ημέρας ένα πλήθος εκατοντάδων ανθρώπων οι οποίοι συζητούσαν, γελοούσαν,

Και όταν βρίσκουμε κάποιον, τότε υπάρχει ο φόβος της απώλειας. Τα ζευγάρια προσπαθούν να χτίσουν γύρω από τον εαυτό τους μια αεροστεγή κάψουλα, να εμποδίσουν το οξυγόνο του πάθους τους να εξατμιστεί μέσα στο τεράστιο, ψυχρό κενό που βρίσκεται γύρω τους. Συχνά τα καταφέρνουν: απαλλάσσονται από κάθε εξωτερική απειλή της ένωσής τους. Αλλά χωρίς να ανανεώνεται, ο αέρας μέσα στην κάψουλα μπαγατεύει. Επιτίθενται ο ένας εναντίον του άλλου, ξεσκίζουν τα λεπτά τείχη και τρέχουν σε αντίθετες κατευθύνσεις μέσα στην κενότητα. Ή, διαφορετικά, μένουν μαζί, ολοένα και λιγότερο χάρη σε μια επιθυμία του ενός για τον άλλον και ολοένα και περισσότερο εξαιτίας ενός πολύπλοκου ιστού συνηθειών, ενοχών, φόβων, εξαπατήσεων και μνησικακίας, δηλητηριάζοντας σιγά σιγά ο ένας τον άλλον μέχρι να γίνουν ανήμπορα, μοχθηρά φαντάσματα των οποίων η σχέση δεν είναι παρά μια διαρκής εκδίκηση.

Τόσο στην περίπτωση της έκρηξης όσο και σε εκείνη της ασφυξίας, το αποτέλεσμα είναι το ίδιο – η μοναξιά. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι «οι πρεσβύτεροι και οι σοφότεροι» μάς συμβουλεύουν να περιορίσουμε αυτές τις επιθυμίες, να αρκεστούμε σε μερικά ψίχουλα από το άδειο τραπέζι της «παρέας». Συμβιβάζου με λιγότερα, λένε: η πραγματική αγάπη δεν είναι παρά ένα παραμύθι. Και περιβάλλουμε επιφυλακτικά ο ένας τον άλλον, με τις καρδιές μας σφιγμένες από το φόβο της προδοσίας: προτιμάμε να πεθάνουμε από την πείνα μόνοι μας παρά να γευθούμε έστω και ελάχιστα ένα έδεσμα που μπορούν να μας το αρπάξουν χωρίς προειδοποίηση ή που σαπίζει μετά την πρώτη μουκιά.

Αναμφίβολα, όσοι αναγνώστες θεωρούν τους εαυτούς τους «απελευθερωμένους», όσοι έχουν διαβάσει τα τελευταία βιβλία για τις «σχέσεις με περιεχόμενο» ή έχουν διαποτιστεί από την ιδεολογία του *Playboy* και των μοντέρνων περιοδικών, θα σκεφτούν ότι όλα αυτά είναι πολύ παρωχημένα. Αναρωτήσου όμως: θέλησες ποτέ να αγαπήσεις με τόση ένταση ώστε η αγάπη σου να γίνει ο μοναδικός ύψιστος πλούτος σου;

Η επιθυμία **να αγαπάς χωρίς επιφυλάξεις** βρίσκεται ψηλά στη λίστα εκείνων που απαγορεύονται από τους οργανωτές της φτώχειας μας. Είναι ένα φάντασμα που στοιχειώνει τον κόσμο, και όλες οι δυνάμεις του κόσμου έχουν ενωθεί για να το καταδιώξουν, από τον Πάπα μέχρι τον Hugh Hefner⁽ⁱ⁾, από τον Billy Graham⁽ⁱⁱ⁾ μέχρι τον Μάο Τσε Τουνγκ. Η Πράβντα, το *Cosmopolitan* και το *Psychology Today* συμφωνούν σε ένα πράγμα: το απεριόριστο πάθος είναι επικίνδυνο και πρέπει να σταματήσει. Νευρωτικό! Μη ρεαλιστικό! Μπουρζουάδικο!

Ωστόσο, ακόμα και αυτοί δεν μπορούν να αποκρύψουν το ρυθμό με τον οποίο ο γάμος, αυτή η φυλακή την οποία κάποτε όλοι επιζητούσαν και κανένας δεν τολμούσε να εγκαταλείψει, γκρεμίζεται χωρίς να αφήνει τίποτα στη θέση του εκτός από ερείπια. Στην Καλιφόρνια, τα διαζύγια ήταν περισσότερα από τους γάμους τα δύο τελευταία χρόνια. Η οικογένεια καταρρέει, καθώς κατατρώγεται από τα οξέα της διάμευσης και υπονομεύεται από την έλλειψη οποιασδήποτε οικονομικής αιτίας που θα

δικαιολογούσε την ύπαρξή της; για πολλά χρόνια, στα μάτια των σχεδιαστών, η οικογένεια δεν ήταν παρά μια βολική μονάδα κατανάλωσης. Ο ρόλος της ως μονάδας παραγωγής, που ήταν σημαντικός την εποχή που οι κατοικημένες περιοχές χωρίζονταν από τα παρθένα εδάφη, την εποχή της γεωργίας και της οικοτεχνίας, ξεπεράστηκε εδώ και πολύ καιρό μέσω της βιομηχανοποίησης. Για ένα διάστημα, χρησίμευε σαν ένας τρόπος περάσματος σε εκείνη τη συνθήκη που μας μετατρέπει σε σκλάβους, σαν μια μηχανή που κλειδώνει γύρω από τα πόδια μας τις αλυσίδες της ενοχής και του φόβου: αλλά ακόμα και σε αυτό αποτυγχάνει. Ας την αφήσουμε να χαθεί. Η αγάπη μας πρέπει να ανθήσει πάνω στα ερείπιά της.

Ασφαλώς, η λατρεία του *Reader's Digest*⁽ⁱⁱⁱ⁾ προς την οικογένεια και ο παλιός τύπος γυναικείων περιοδικών είναι ήδη αστειότητες, ένας στόχος τόσο εύκολος όσο ο κώλος ενός ιεροκήρυκα. Διεκπραιώνουν τη συνήθη λειτουργία της άκρας Δεξιάς, σαν τους Birchers^(iv) με τους Κομμουνιστές κάτω από τα κρεβάτια τους – δηλαδή μια λειτουργία που μας εκτρέπει προς τη «μοντέρνα», «ελεύθερη» προσέγγιση που ήδη προσφέρουν τα αφεντικά στο γυαλιστερό ανθρωπιστικό περιτύλιγμα της Madison Avenue^(v). Από δω, κυρίες και κύριοι, οι θεραπευτές σας περιμένουν, οι καθοδηγητές των ομάδων, οι νέοι παπάδες της απουσίας επαφής. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πόρνες διαφημίζουν πλέον «ιδιωτικές γυμνές συναντήσεις πάνω σε κρεβάτια με νερό». Υπάρχει χρυσάφι στις διαφεύσεις.

Η ομάδα συνάντησης^(vi) είναι ένα τελετουργικό όπου τα θύματα, το ένα μετά το άλλο, προσφέρουν τους εαυτούς τους για θυσία, μια θυσία για την οποία έχουν ήδη πληρώσει. Είναι σαν να αγοράζεις σε κάποιον ένα μαχαίρι υπό τον ξεκάθαρο όρο ότι θα σε γδάρει ζωντανό. Σίγουρα, ο θεραπευτής θα σε βοηθήσει να απαλλαγείς από κάποιες ψευδαισθήσεις: αλλά μαζί με αυτές τις ψευδαισθήσεις, απογυμνώνεσαι από τις επιθυμίες εκείνες για τις οποίες οι ψευδαισθήσεις δεν ήταν παρά ένα ανεπαρκές πέπλο. Και το πλέον απεχθές είναι ότι είσαι υποχρεωμένος να τους λατρέψεις αφού σου το κάνουν αυτό. Σε όλες τις συζητήσεις σχετικά με την «απώλεια των αναστολών», τα ουσιαστικά ερωτήματα δε διατυπώνονται ποτέ: Γιατί έχουν αναστολές οι άνθρωποι; Μήπως επειδή ο κόσμος είναι τόσο ξένος και εχθρικός; Δεν είναι λογικό να αμύνεσαι απέναντι σε έναν τέτοιο κόσμο; Ή, ακόμα περισσότερο, να του επιτίθεσαι με νύχια και με δόντια; Για ποιο λόγο να εμπιστευθώ όλους αυτούς τους ανθρώπους; Τι κοινό έχω μαζί τους εκτός από το γεγονός ότι όλοι πληρώσαμε για να είμαστε εκεί; ΒΟΥΛΩΣΕ ΤΟ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΣΕ!

Υπάρχει μια τεράστια βιομηχανία που μας κάνει να πιστεύουμε ότι πρέπει να αγαπάμε ο ένας τον άλλο χωρίς να υπάρχει κάποιος σημαντικός λόγος, και η οποία στη συνέχεια μάς προσφέρει υποκατάστατα όλων των ειδών για μια κοινοτική ζωή που έχει εξαφανιστεί (μέσα σε ένα μίγμα από συγκροτήματα διαμερισμάτων, καταστήματα με κερματοδόχα πλυντήρια, κινηματοθέατρα, ινστιτούτα μασάζ και δρόμους που είναι περίπου τόσο ασφαλείς όσο ένα δωμάτιο με τα τρόπαια ενός κυνηγού κεφαλών). Χριστιανικές κοινότητες, Ασραμ^(vii), «συνεδρίες ευαισθησίας», αγορές ανταλλαγών, και δεκάδες άλλα ίχνη ψευδο-κοινότητας ανταγωνίζονται για να κερδίσουν την προσοχή

και τα χρήματά μας – αλλά, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα διάφορα μαθήματα στο σχολείο, μεταφέρουν όλα το ίδιο μήνυμα: στην περίπτωση αυτή: είναι δικό σου το σφάλμα αν δεν μπορείς να συναναστραφείς με άλλους ανθρώπους, και θα σωθείς μόνο αν κάνεις ακριβώς αυτό που σου λέμε. Στις μέρες μας, οργανώνονται ακόμα και ομάδες συνάντησης ανάμεσα σε διευθυντές και εργάτες, όπου οι διευθυντές υπόσχονται να είναι πιο ευγενικοί και οι εργάτες πιο παραγωγικοί. Πολύ λιγότερο δαπανηρό από τις απεργίες. Και πολύ πιο εκλεπτυσμένο από τον Γερμανό πρίγκιπα του 16^{ου} αιώνα, που συνήθιζε να προχωράει στους δρόμους της πρωτεύουσάς του χτυπώντας τους υπηκόους του στο πρόσωπο με τη λαβή του μαστιγίου του και ουρλιάζοντας: «Αγαπήστε με, γουρούνια!»

Εντωμεταξύ, όλοι αναρωτιούνται: Γιατί είναι τόσο δύσκολο να συναντηθεί κανείς με τους ανθρώπους; Οι κοινωνιολόγοι και οι σχολιαστές έχουν την τιμητική τους εδώ: «Υπερπληθυσμός», φωνάζουν, «Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της Βιομηχανικής Κοινωνίας». Οι παπάδες σπεύδουν επίσης να πουν τη γνώμη τους: «Φταίει η εξασθένηση της πίστης – μακάρι να πήγαιναν περισσότεροι άνθρωποι στην Εκκλησία!» Κάποιοι από τους πιο προχωρημένους μεταξύ εκείνων που απλώνουν ένα προπέτασμα καπνού κάνουν λόγο για κάτι που λέγεται «αλλοτρίωση» – λες και η αλλοτρίωση είναι κάποιο περίεργο καιρικό φαινόμενο που πέφτει από τον ουρανό σαν χιονοθύελλα.

Και πάλι όμως, είναι αρκετά απλό αν κοιτάξουμε την ίδια μας τη ζωή. Όταν είμαστε μαζί με άλλους ανθρώπους στη δουλειά, δεν είμαστε μαζί τους επειδή το επιλέξαμε ούτε επειδή έχουμε κάποιο κοινό συμφέρον να φέρουμε τη δουλειά σε πέρας: είμαστε εκεί γιατί πρέπει να είμαστε ώστε να πουλήσουμε το χρόνο μας για ένα μισθό, όπως ακριβώς και εκείνοι – η επιβίωσή μας και η επιλογή του διευθυντή προσωπικού είναι αυτά που μας τοποθετούν εκεί. Όταν ψωνίζουμε, είναι το ίδιο πράγμα: οι άλλοι άνθρωποι μέσα στο κατάστημα βρίσκονται εκεί για να αγοράσουν, επειδή χρειάζονται ή επιθυμούν αγαθά που πωλούνται εκεί. Στο διαμέρισμα και στη γειτονιά είναι και πάλι το ίδιο πράγμα: πρέπει να μείνουμε κάπου, και δεν έχουμε σχεδόν καμία επιλογή με ποιους θα μοιραστούμε ένα κτίριο ή ένα δρόμο (ή, στην καλύτερη περίπτωση, έχουμε μόνο την αρνητική επιλογή που προσδιορίζεται από το διαθέσιμο εισόδημα ή την εθνική καταγωγή). Στο κατάστημα με τα πλυντήρια ρούχων, το ίδιο. Στο σχολείο, το ίδιο. Στον κινηματογράφο, το ίδιο. Αυτό που έχουμε κοινό με όλους αυτούς τους ανθρώπους είναι ότι πρέπει να κερδίσουμε χρήματα και πρέπει να τα ξοδεύουμε: δεν είναι παρά σώματα που ανταγωνίζονται για μια δουλειά ή για μια θέση στην ουρά. Οι σχέσεις που βασίζονται στην αυθεντική αμοιβαία προσέγγιση συνθλίβονται από σχέσεις που βασίζονται στη χρηματική ανταλλαγή. Όταν κατορθώνουμε να αγγίξουμε κάποιον, το χρήμα βρίσκεται ανάμεσά μας σαν ένα αόρατο τείχος: ακόμα και ανάμεσα σε δύο ανθρώπους που σφιχταγκαλιάζονται γεμάτοι δάκρυα απελπισίας στο πλαίσιο μιας ομάδας συνάντησης. Πλήρωσαν για να είναι εκεί: καθένα από αυτά τα δάκρυα έχει μια τιμή.
